PRO PUBLICO BONO – Magyar Közigazgatás, 2026/1., 229–238. • DOI: 10.32575/ppb.2026.1.10

Bartuszek Lilla Judit

RECENZIÓ HALMAI PÉTER *MÉLYINTEGRÁCIÓ. A GAZDASÁGI ÉS MONETÁRIS UNIÓ ÖKONÓMIÁJA* CÍMŰ MŰVÉRŐL

Bartuszek Lilla Judit PhD-hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatástudományi Doktori Iskola, bartuszek.lilla@gmail.com

BEVEZETÉS

Az elmúlt évtizedekben a világgazdaságban megnőtt a különböző regionális integrációk száma és szerepe. E folyamatnak az utóbbi években erősödő protekcionizmus sem tudott gátat szabni. A regionális integrációs szerveződések azonban az integráció eltérő szintjén állnak. Általában csupán a kereskedelmi korlátok, a vám- és nem vámjellegű intézkedések leépítésére irányulnak. A kereskedelempolitikai akadályok leépítésétől a magasabb fokú gazdasági integrációkig a különböző regionális integrációk hatékonyságának, valamint gazdasági és társadalmi hatásának mérése a további integrációs fejlődés szükséges és elengedhetetlen feltétele, amely új dimenziókat nyithat a további integrációk szempontjából is.[1]

A tárgyalt mű gondosan felépített logikai rendszerben mutatja be az európai gazdasági integráció elméleteit, kifejezett hangsúlyt fektetve a kötet által bevezetett új kategóriára, a mélyintegrációra. A szerző saját jellemzése szerint

> „a kötet – fentieket is érvényesítve – az európai gazdasági integráció átfogó elméletének megalkotásához kíván hozzájárulni. Ahhoz újszerű értelmezési keretrendszer kidolgozására került sor. Annak kiindulópontja a kereskedelmi integráció. A kereskedelemelmélet a hagyományos (a konvencionális határintézkedésekre irányuló) regionális konstrukciók meghaladásaként »mély« (kereskedelmi) integrációnak tekinti a szabályozási konvergenciát is tartalmazó új generációs regionális megállapodásokat. E mélyebb kapcsolatok hátterét az új kereskedelmi elméletek tartalmazzák. Azok az európai integráció tekintetében is releváns tényezőket foglalnak magukban."[2]

[1] Marton 2021.
[2] Halmai 2020a: 2.

Itt emelendő ki a szerző alaptézise, amely szerint „a mélység az európai integráció tekintetében is döntő jelentőségű dimenzió”.[3] Illetve: „A mélyintegráció értelmezési keretrendszere *két fő dimenziója* a mélység és a homogenitás.”[4]

A kötet politikai gazdaságtani elemzés keretében, a kölcsönös függés és az átpolitizáltság különböző konstellációi alapján magyarázza a differenciált integráció (illetve differenciált dezintegráció) különféle változatait.

Nem kerülhető meg a dezintegráció témakörének elemzése sem. „A dezintegráció lényege – a kötet elemzési keretrendszerében – az integráció mélységének a csökkenése”.[5] E folyamatot a kötetben – az annak megírásakor teljesekörűen még nem véglegesedett – brexiten keresztül mutatja be a szerző.

A mű az egyes integrációs lépcsőfokok, valamint más alapfogalmak tisztázásával fekteti le az alapokat a későbbiekben részletekbe menő alapossággal megírt elemzéséhez, amelyek közül néhányat jelen recenziómban is kiemelek.

MÉLY GAZDASÁGI INTEGRÁCIÓ VS. „MÉLYINTEGRÁCIÓ”

A kötet a 2. fejezetben a következőképpen jelöli meg a legutóbbi, mintegy három évtized kereskedelempolitikai fejlődésének fő irányát: „a kereskedelmi megállapodások egyre »mélyebbek«: számos szabályozási kérdést és politikai területet is tartalmaznak. Azok túlmutatnak a vámokon”. Az európai gazdasági integráció – minden korlátja ellenére – már évtizedek óta a „mély regionális integráció” fejlett rendszerének minősíthető. E kulcsfogalom tehát az „egyre szorosabb integráció” folyamatainak leírására is alkalmas lehet. A „mély integráció” kategória európai integrációelméleti alkalmazása új elem a nemzetközi szakirodalomban. E konceptuális keret is a nemzetközi gazdaságtani értelmezésre támaszkodik. A „mély regionális integráció” lényege: a gazdasági integráció vívmányainak teljes, az intézményesített belső piac, a közös politikák és a GMU teljességét magában foglaló, egyre mélyülő rendszere. Az új, integrációelméleti értelmezésben e kategória a kötetben a nemzetközi kereskedelempolitikai kategóriától való megkülönböztetés érdekében „mélyintegráció”-ként szerepel. E megközelítés keretében e fogalom nem jelzős szerkezetként, hanem egybeírandó kifejezésként, összetett szóként működik: „mélyintegráció” formában.[6]

Ahogy a kötet is fogalmaz, „a mélyintegráció funkcionális tartalmának meghatározója a mindenkori magintegráció. A magintegráció az európai integráció kulcsa. Ahhoz képest állhat fenn bizonyos eltérés a differenciált integráció rendszerében.”[7] Így tehát a „mélyintegráció” definíciójának tisztázásán túl szükségesnek tartom bemutatni a differenciált integráció kötetben szereplő megközelítését is.

[3] Halmai 2020a: 3.
[4] Halmai 2020a: 10.
[5] Halmai 2020a: 17.
[6] Halmai 2020a: 4.
[7] Halmai 2020a: 6.

A mű későbbi részében a szerző olyan fogalmakkal is operál, amelyek a fentieknél talán gyakrabban megjelennek köznapi és aktuálpolitikai diskurzusokban is: ez pedig az úgynevezett „kétsebességes Európa", valamint az „egyre szorosabb egység". Az elmúlt hatvan évben egyre több ország csatlakozott az európai integrációhoz: a kezdeti hatról mára huszonnyolcra (a könyv megírásának idején) bővült az Európai Unió tagországainak száma, amely így az utóbbi két évtizedben több mint kétszeresére nőtt. Mialatt az Európai Unióról szóló szerződés 1. cikke szellemében a népek közötti „egyre szorosabb egység" létrehozása lenne kívánatos, addig egyre világosabbá vált, hogy az egymástól rendkívül sok tekintetben eltérő adottságú országok minél szorosabb együttműködése a gyakorlatban olykor nehézségekkel jár. Ugyanakkor az integrációs mag további mélyülésének megakadása az egész integráció ügyét veszélyeztetheti.

A mélység az európai integráció tekintetében is döntő dimenzió. Egyrészt kifejezi a leginkább előrehaladott regionális integráció elért szintjét (állapotát). Másrészt jelzi a folyamat irányát: a mélyülő, egyre szorosabb integrációt mint fejlődési irányzatot. A mély (regionális) integráció (a kötetben: mélyintegráció) rendszerként, konceptuális keretként történő értelmezése lényeges hozzájárulást ígér az átfogó elméletalkotáshoz.

A mű célja *a mélyintegráció fő tartalmi jellemzőinek és rendszersajátosságainak a feltárása*. Alapvető kérdések: Melyek a mélyintegrációt megalapozó gazdasági mechanizmusok? Hogyan működnek azok? Melyek e mechanizmusok meghatározó tényezői?

A kötet a mélyintegráció elemzését konceptuális keretbe foglalja, ahol a mélység (szabályozási és intézményi), valamint a homogenitás (reálgazdaság és pénzügyi tartalom) kétdimenziós terében vizsgálja az integráció fokainak különböző szintjeit.

A szerző érvelése szerint a mélyintegráció az érintett nemzetek vitális érdekeit szolgálja. Alapvetően visszafordíthatatlan folyamat. A teljes dezintegráció rendkívüli terhekkel, sok tekintetben kiszámíthatatlan következményekkel járna, ennek bemutatására a szerző – a könyv megírásakor még lezáratlan – brexit példáját elemzi.

A könyv meghatározó vonulata, s egyben a sajátos elemzési keretrendszer magja a mélyintegráció koncepciója, valamint hatásainak azonosítása. Jellemzője a hatások mély elemzése, legyen szó a kereskedelempolitika statikus és dinamikus hatásairól, valamint az ellentétes folyamatokról, azaz a dezintegrációról és a differenciált integrációról, s ezzel szoros összefüggésben a „non-Europe" makrogazdasági hatásainak kvantifikálásáról.

A definíciós elemek tisztázását követően a továbbiakban ezen három pillér (mélyintegráció, differenciált integráció, dezintegráció) mentén folytatom a recenziót, és a következőkben a könyvben tárgyaltak mentén elemzem a szerző mélyintegrációról, differenciált integrációról és dezintegrációról írt gondolatait.

DIFFERENCIÁLT INTEGRÁCIÓ

„A differenciált (eltérő mértékű) integráció folyamat, amelyben a tagállamok specifikus csoportja nincs alárendelve a többiekkel azonos uniós szabályoknak. A viszonyítás kontextusa a mindenkori magintegráció. Az európai integráció lényegi tartalma (az egyre

szorosabb integráció) a magintegráció."[8] A differenciált integráció különböző formái azzal nem egyenértékűek.

Ahogyan ezt a mű is levezeti:

> „a megkülönböztetés (differenciálás) hosszú, közép-, illetve rövid távú lehet. Hatással van az Európai Unió joganyagának elsődleges vagy másodlagos szintjére. Ugyanakkor a differenciálás bizonyos formái túlnyúlhatnak az Európai Unió határain, beleértve esetleg egyes kívülálló (nem tag-) államokat. A differenciálás eszközt jelenthet az EU-tagállamok között fennálló heterogenitások menedzselésére. Mindezek révén legyőzhető lehet a patthelyzet az integrációs folyamatban. Ám egyúttal dezintegrációs, illetve felbomlási trendek kiváltására is vezethet."[9]

„A mélyintegráció mindenkori rendszere a magintegrációt, továbbá EU-tagállamok esetleges differenciált integrációját (perifériaintegráció) tartalmazza."[10] A szerző érvelése szerint a differenciált integráció ugyan olykor negatív kontextusban értelmezett fejlődési irányzat, mindazonáltal az integrációs folyamatokat és azok előrehaladását – homogenitás és mélység szempontjából – egyaránt elősegítheti. A differenciált integráció esetében az összehasonlítás alapját minden esetben a magintegráció képezheti. A differenciálódás sem tekinthető azonban homogén folyamatnak. Megkülönböztetendő a tagállamok közötti, azaz a belső, valamint a kívülálló államok szelektív politikai integrációja, azaz a külső differenciálódás.

DEZINTEGRÁCIÓ: A BREXIT – AZ ELRETTENTŐ PÉLDA

A recenzió alapjául szolgáló mű amellett érvel, hogy „a mélyintegráció egyúttal kölcsönös függőségek rendszere. A kapcsolatok esetleges lazítása jelentős költségekkel jár. A teljes dezintegráció költségei pedig lényegében vállalhatatlan mértékűek. A dezintegrációból származó veszteségek a kis, nyitott gazdaságok esetében szignifikáns módon magasabbak a nagyobb nemzetgazdaságokhoz képest."[11]

A szerző a dezintegrációból származó hátrányokat szemléletes módon ábrázolja a brexit példáján. Ahogy ő maga fogalmaz: „A Brexit mintájára ad absurdum az a lehetőség is vizsgálható, ha valamennyi tagállam elhagyná az EU-t, s következésképpen utóbbi megszűnne."[12]

A brexit összefüggésében a szerző bemutatja, milyen reálgazdasági hatásokkal jár a dezintegráció. A fő hatásmechanizmusok vizsgálatán keresztül új paradigma lehetséges keretrendszerét vázolja fel. Mindezt oly módon, hogy a dezintegráció hatásának kidomborítása helyett/mellett az (eddigi) brit tagság pozitív hozadékain keresztül vizsgálhatjuk a kérdéskört.

[8] Halmai 2020a: 1.
[9] Halmai 2020a: 2.
[10] Halmai 2020a: 8.
[11] Halmai 2020a: 1.
[12] Halmai 2020a: 24.

Először is tisztázza, hogy mely dimenziók/hatásmechanizmusok (voltak) a legjelentősebbek a brit relációban. Ahogyan a könyv is fogalmaz: „Az EU-tagság előnyei az Egyesült Királyság esetében *három fő hatásmechanizmus* révén érvényesültek: a kereskedelem, a külföldi beruházás és a pénzügyi szektor területén."[13] Ezt követően a könyv számba veszi a brit tagság által nyert legfőbb előnyöket, bizonyítva, hogy „az Egyesült Királyság az EU-tagság révén jelentős előnyökre tett szert. Annak fontos összefüggései:

– a kereskedelem előnyös a brit növekedés tekintetében, különösképpen az *ágazaton belüli kereskedelem (intra industry trade)* hatása a teljes tényezőtermelékenység (TFP) növekedésére;
– lényeges a tagság és a *közvetlen külföldi beruházások* (FDI) közötti kölcsönhatás;
– a *pénzügyi szolgáltatások specializációjának* előnyei az Egyesült Királyságban nagy mértékben az FDI-vel és a kereskedelemmel fennálló kölcsönhatástól függenek."[14]

A *kereskedelem* vonatkozásában kifejti, hogy

> „az EU-tagság csökkentette a kereskedelmi költségeket az Egyesült Királyság és az EU többi tagállama között. A vámunió nyilvánvalóan a vámjellegű akadályok megszűnésével járt. Lehetővé vált a termékek és szolgáltatások szabad kereskedelme. Ugyanakkor a kereskedelmi költségek csökkentése tekintetében nagy fontosságú az egységes piac létrehozása az európai integrációban, a nem vámjellegű akadályok folyamatos csökkentésének, leépítésének folyamata. A nem vámjellegű akadályok az intézkedések széles, a kereskedelmi költségeket emelő körét fogták át. Azok közé tartoztak a határellenőrzések, a származási szabályok ellenőrzése, a termékek minőségére és a biztonságra vonatkozó előírások.
>
> A kereskedelmi költségek, akadályok csökkenése a kereskedelem jelentős növekedését eredményezte az Egyesült Királyság és az EU többi tagállama között. E nagyobb kereskedelem révén a brit fogyasztók alacsonyabb áron jobb termékekhez és szolgáltatásokhoz juthattak."[15]

A *külföldi beruházás* vonatkozásában a könyv kifejti, hogy „a külföldi közvetlen beruházások (FDI) az egyértelmű komparatív előnyökkel rendelkező ágazatokban összpontosulnak: a pénzügyi szektor, a bányászat, a szállító berendezések előállítása, valamint a magas helyi igényeket kielégítő ágazatok",[16] hozzátéve, hogy „[a]z EU-n belül a legmagasabb FDI az Egyesült Királyságba irányul, az oda irányuló FDI több mint a fele az EU-ból származik."[17]

[13] Halmai 2020a: 9.
[14] Halmai 2020a: 9.
[15] Halmai 2020a: 1.
[16] Halmai 2020a: 21.
[17] Halmai 2020a: 22.

A *pénzügyi kapcsolatokról* szólva a szerző kifejti, hogy

> „az Egyesült Királyság pénzügyi szektora növekedésében jelentős szerepet töltött be az egységes piac. Az Egyesült Királyság az európai integrációból pénzügyi ágazata fejlődését tekintve hasznot húzott. A belső piachoz történő hozzáférés hozzájárult az Egyesült Királyság, mint vezető pénzügyi központ pozíciójának megerősítéséhez."[18]

A brexit példáján a kötet meggyőző módon jellemezte a dezintegráció várható súlyos (gazdasági) hatásait. A kötet az integrációból származó előnyök *(bonum)* ellentéteként megalkotta a *dezintegrációs damnum* fogalmát.

GMU 2.0

A gazdasági és monetáris unió (GMU) az Unióban folyó fokozatos gazdasági integráció eredménye. Az EU egységes piacának kibővítését jelenti, ahol közös termékszabályozás van érvényben, és megvalósul az áruk, a tőke, a munka és a szolgáltatások – nem vámjellegű akadályok által sem korlátozott – szabad mozgása. Bevezették a közös valutát – az eurót – az euróövezetben, amelyet jelenleg 19 uniós tagállam alkot. Az eurórendszer (az Európai Központi Bank Igazgatóságából és az euróövezet központi bankjainak elnökeiből áll) egységes monetáris politikát határoz meg, amelyet költségvetési szabályok és a gazdaságpolitikai koordináció különböző szintjei egészítenek ki. A GMU-n belül nincs kizárólagos központi gazdasági kormányzás. Ehelyett a felelősségi körök a tagállamok és számos uniós intézmény között oszlanak meg.[19]

> „A legutóbbi pénzügyi és gazdasági válság meggyőzően bizonyította a tagállamok nagyfokú egymásrautaltságát. Az egész Európai Unióban, de különösképpen az egységes monetáris politikát folytató euróövezetben alapkövetelmény: az egyes országok felelős gazdaságpolitikát, azon belül költségvetési politikát folytassanak; s ne fenyegessék a rendszer stabilitását."[20]

A szerző egy korábbi írásában úgy fogalmaz:

> „a kisebb részben már elfogadott és bevezetett, döntő részben pedig tervezett reformintézkedések alapvető változások irányát jelzik. A gazdasági kormányzás mechanizmusai, intézkedései jelentős részben az euróövezetre, annak tagállamaira irányulnak. Az elmúlt években elért haladás ellenére a GMU 1.0 fenntarthatatlan egyensúlyon nyugszik. Annak

[18] Halmai 2020a: 5.
[19] Európai Parlament [é. n.].
[20] Halmai 2020a: 1.

fő jellemzői: a pénzügyi unió tökéletlen jellege (a bankunió és a tőkepiaci unió hiányosságai, illetve a központi fiskális stabilizációs funkció hiánya)."[21]

Az európai gazdasági kormányzás, valamint a GMU reformja az integráció mélyülésének lehetséges perspektívája, ezt tárgyalja a szerző a könyv 9. fejezetében.

E reform alapkérdése: a felelősség vagy a szolidaritás domináljon-e, illetve lehetséges-e mindkét releváns szempont előmozdítására alkalmas reformkonstrukció kidolgozása. A kötet álláspontja szerint három területen szükséges „mélyreható reformtörekvések meghozatala": az európai betétbiztosítási rendszer (EDIS) megteremtése; euróövezeti stabilizációs, uniós jogi keretbe foglalt, új fiskális – kockázatmegosztást is tartalmazó – szabályok; az euróövezeti bankok államkötvényeknek való túlzott kitettségének korlátozása, a „halálos hurok" megszüntetése.

A mű jelzi, hogy „a GMU szorosabbra fűzésének nagyratörő, egyidejűleg pragmatikus tervei három szakaszban végrehajtandó, konkrét intézkedésekre irányuló javaslatokat tartalmaznak."[22] Ez a három szakasz az „elmélyítés", a „GMU megvalósítása", valamint az úgynevezett „végső szakasz".

„A GMU gazdasági és intézményi struktúrájának kiteljesítéséhez a második szakaszban (»megvalósítás«) jóval hosszabb távú intézkedésekről szükséges megállapodni. Több szolidaritásra, a szuverenitás nagyobb fokú megosztására, megerősített demokratikus felügyeletre lesz szükség."[23]

A „teljes" GMU megvalósítását (GMU 2.0) célzó ambiciózus reformprogram fő céljai között szerepel a valódi gazdasági unió, a pénzügyi unió, valamint a fiskális és politikai unió megteremtése is. A könyv szerzője szerint

„mindezek révén egyfelől innováció- és versenyképes, sikeres gazdaságok kiépítésére, illetve egyidejűleg nagyfokú társadalmi kohézió elérésére van szükség az egyre inkább globalizálódó világban. A megújuló konvergenciafolyamat középpontjában a korábbinál hatékonyabb munkaerőpiac és szociális teljesítmény, a növekvő alkalmazkodó- és versenyképesség állhat. A cél az európai gazdaság visszatérése az erős, fenntartható és társadalmilag kiegyensúlyozott (inkluzív) növekedés, valamint a munkahelyteremtés irányába vezető útra."[24]

DIFFERENCIÁLT INTEGRÁCIÓ A GYAKORLATBAN: TÖBBSEBESSÉGES EURÓPA

„A Gazdasági és Monetáris Unió rendszerében definíciószerűen lehetséges a többsebességű integráció. A konvergenciakritériumokat nem teljesítő tagállamok tartósan kimaradnak az euróövezetből, ugyanakkor a kimaradási (opt-out) klauzula révén az Egyesült Királyság

[21] Halmai 2020b: 4.
[22] Halmai 2020a: 1.
[23] Halmai 2020a: 6.
[24] Halmai 2020a: 14.

és Dánia önállóan dönthettek az egységes valutához történő csatlakozásról. A válságkezeléssel egyidejűleg megkezdett rendszerszintű reformok pedig – mint az előző pontban tárgyaltuk – jellemzően kormányközi szerződéseken alapulnak. Egyes esetekben eltérő mértékben érintik az egyes tagállamokat"[25] – magyarázza könyvében a szerző.

„A differenciált (vagy többsebességű) integráció már ma is létező realitás. A jövőben szerepe bővülhet, attól függően, hogy a tagállamok milyen mértékű integrációra vállalkoznak. Ha meghatározott területen valamennyien vállalják a mélyebb integrációt, akkor nem lesz szükség differenciált konstrukcióra. Ha pedig valamely területen eltér a tagállamok álláspontja e tekintetben, eltérő tagállami integrációs modellek alakulhatnak ki. Ekkor azonban nem jöhet létre zárt klub. A megerősített együttműködésnek nyitva kell állnia a többi tagállam számára is. Ez a döntő feltétele annak, hogy ne alakuljon ki első és másod- vagy esetleg harmadosztály az EU-tagságban."[26]

TOVÁBBI GONDOLATOK

Szélesebb ívű kitekintésként felmerülhet a kérdés: az Európai Unió által biztosított integráció hogyan segíti hozzá a tagállamokat a nemzetközi szinten kialakított fenntarthatósági keretrendszer minél szélesebb körű implementálásához.

Az Európai Unió elkötelezte magát a fenntartható fejlődési célok végrehajtása mellett mind belső, mind külpolitikájában. Az SDG-k az Európai Bizottság mind a 6 prioritása szempontjából fontos szerephez jutnak. A 2030-as menetrend 2015-ös elfogadása óta az EU jelentős előrelépést tett a fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén, és továbbra is növeli ez irányú erőfeszítéseit. Az EU megkezdte az alacsony szén-dioxid-kibocsátású, éghajlati szempontból semleges, erőforrás-hatékony és körforgásos gazdaságra való áttérést, amely együtt jár a fokozott biztonsággal, jóléttel, egyenlőséggel és befogadással. Az Európai Fejlesztési Konszenzus révén az EU összehangolta a nemzetközi együttműködési és fejlesztési politika megközelítését a 2030-ig tartó napirenddel is, cselekvésének középpontjába helyezve a fenntartható fejlődési célokat és az éghajlatváltozásról szóló párizsi megállapodást. A 2030-ig tartó napirend végrehajtását hatékonyan támogatja az olyan megalapozott politikák kidolgozása, amelyek a kezdetektől fogva figyelembe veszik a fejlődő országokra gyakorolt esetleges hatásokat. Ezért kulcsfontosságú a szakpolitikák közötti szinergiák előmozdítása az inkoherenciák minimalizálása érdekében.

Az Európai Unió nagyon sajátos entitást képez, hiszen az EU az alapító szerződéseiben meghatározott egyes tárgykörökben „kvázi államként" viselkedik (ilyennek tekinthető többek között a kereskedelempolitika, vagy akár az egységes vámpolitika területe). Az Európai Unió az alapító szerződések alapján különböző hatáskörök mentén épül fel, így beszélhetünk tagállami, uniós és megosztott hatáskörökről. A fenntartható fejlődési célokat áttekintve több olyan célt és számos olyan célkitűzést találunk, amely a felszínre hozza az imént említett hatásköri problémát.

[25] Halmai 2020a: 6.
[26] Halmai 2020a: 6.

Egyfelől a nemzetközi jog oldaláról érkezik elvárás az egyes célok teljesítése irányában (még akkor is, ha az ENSZ Közgyűlés az SDG-k közgyűlési határozatban történő elfogadásával megfosztotta azt bárminemű jogi kötőerő fennálltától), másik oldalról azonban az Európai Unió jogrendszerének szemüvegén keresztül vizsgálva az egyes célok és célkitűzések megvalósításához szükséges lépéseket az látható, hogy ezen hatáskörök egy része tartozik csak kizárólagos uniós hatáskörbe, maradékuk pedig tagállami hatáskörként szerepel. Ha a fenntartható fejlődés jól ismert háromdimenziós modelljét (környezet, társadalom, gazdaság) vizsgáljuk, azt láthatjuk, hogy míg a környezeti aspektusokat tekintve némiképp nagyobb mozgástérrel rendelkezik az Unió, addig például a szociális téren az alapító szerződések értelmében lényegében maradéktalanul tagállami hatáskörök dominálnak, így tehát 27 egymástól majdhogynem teljesen független és össze nem hangolt szakpolitikák összessége tapasztalható.

Ebből is látható, hogy az erős, a könyv fő irányvonalára reflektálva „mélyen integrált" Európai Unió elengedhetetlen az SDG Agenda 2030-ig történő megvalósításában. Ahogyan erre a 2019 decemberében elfogadott *Európai zöld megállapodás* is utal, az Európai Uniónak kell a fenntarthatósági átmenet élére állnia, példát statuálva a világ más országai számára. Erre pedig csakis úgy van lehetőség, ha az Európai Unió erős, integrált közösséget képez, amely gazdaságilag és társadalmilag is lehetőséget nyújt számára ezen pozíció betöltésére.

Halmai Péter *Mélyintegráció. A Gazdasági és Monetáris Unió ökonómiája* című könyve új perspektívában mutatta be az Európai Unió gazdaságtanának sarokköveit. A kötet nem csupán elméleti megalapozást nyújt a regionális gazdasági folyamatok és hatások megismeréséhez, de gyakorlati példákon keresztül szemlélteti a mélyintegráció, a differenciált integráció, valamint a dezintegráció pillérein keresztül a 21. század egyik legfontosabb integrációjának egyes dimenzióit.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Az Európai Unióról szóló szerződés.

Európai Bizottság (2015): *The Five Presidents' Report: Completing Europe's Economic and Monetary Union*. Brussels. Online: https://commission.europa.eu/publications/five-presidents-report-completing-europes-economic-and-monetary-union_en

Európai Bizottság (2017): *Reflection Paper on the Deepening of the Economic and Monetary Union*. Brussels: European Commission. Online: https://commission.europa.eu/publications/reflection-paper-deepening-economic-and-monetary-union_en

Európai Bizottság (2019): *The European Green Deal*. COM(2019) 640 final, Brussels. Online: https://www.consilium.europa.eu/media/47573/st_15051_2019_init_en.pdf

Európai Parlament [é. n.]: A Gazdasági és Monetáris Unió története. Online: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/79/a-gazdasagi-es-monetaris-unio-tortenete

Halmai Péter (2020a): *Mélyintegráció. A Gazdasági és Monetáris Unió ökonómiája*. Budapest: Akadémiai. Online: https://mersz.hu/dokumentum/m701m__1/

Halmai Péter (2020b): GMU 2.0: felelősség versus szolidaritás? *Külgazdaság*, 64(szeptember–október), 3–34. Online: https://epa.oszk.hu/04200/04259/00129/pdf/EPA04259_kulgazdasag_2020_09-10_003-034.pdf

Marton Ádám (2021): Integrációs elméletek kvantitatív gazdaságtana – Fókuszban a mélyintegráció. *Statisztikai Szemle*, 99(10), 997–1004. Online: https://doi.org/10.20311/stat2021.10.hu0997

United Nations (2015): *Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: UN General Assembly Resolution A/RES/70/1.

United Nations Framework Convention on Climate Change (2015): *Paris Agreement*. Paris.

Bartuszek Lilla Judit környezetvédelmi szakjogász, PhD-hallgató. Kutatási területe a fenntartható településirányítás, fenntartható városfejlesztés. 2022-ben alapította meg a Fenntartható Városok kezdeményezést, amely platform 2024-től Élhető Települések Országos Szövetsége néven működik tovább.